KULLEĠĠ SAN INJAZJU
Skola Sekondarja tal-Ħandaq, ĦAL QORMI
EŻAMIJIET TA' NOFS IS-SENA 2014/2015

Livelli 7–8

IT-TIENI SENA	IL-MALTI (Il-Qari u l-Kitba)	IL-ĦIN: Sagħtejn

L-isem u l-kunjom: ___________________________________

Il-klassi: _______________

Għall-istudent:

1. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitluba.

2. L-ortografija, il-punteġġjatura, is-sintassi, l-ideat u l-preżentazzjoni jgħinuk tikseb riżultati aħjar.

Għall-għalliema:

Il-MARKI			
	It-Taħdit	10	
	Is-Smigħ	10	
	Il-Qari u l-Kitba	80	
	IT-TOTAL	100	

Kummenti

____

____

____

IS-SILTA TAL-FEHIM MILL-QARI

Aqra sewwa din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

Il-Kamaleonte

Il-lewn tal-kamaleonte jvarja minn lewn aħdar għal lewn griż fil-kannella u safrani – kollha lwien tan-natura li jgħix fiha bħas-siġar, il-weraq, iz-zkuk u l-ħamrija. Dawn jgħinuh jibqa' moħbi minn annimali oħra kif ukoll mill-bniedem. Il-kamaleonte jibdel il-kulur ukoll meta jkun qed jibża' u hawn isir griż ċar u jintefaħ biex jidher akbar u jbeżża' lil min jattakkah. (par. 1)

Għalkemm illum il-kamaleonte sar parti mill-ambjent Malti, ta' min wieħed jgħid li dan ir-rettili mhux minn dejjem kien jinstab fil-gżejjer Maltin. Il-kamaleonte ddaħħal f'Malta fl-aħħar tal-1800, meta xi Ġiżwiti ġabu magħhom numru minn dawn ir-rettili mill-Afrika ta' Fuq u telquhom jiġru fil-ġonna tad-dar tagħhom li kellhom San Ġiljan. Fi ftit snin il-kamaleonte kotor f'dawn il-ġonna, xtered f'ġonna oħra u fil-kampanja tagħna. Illum insibu dan ir-rettili kważi ma' Malta kollha. (par. 2)

Bħal kull rettili ieħor, il-kamaleonte jirregola t-temperatura tiegħu billi joqgħod fis-sħana jew fid-dell skont il-bżonn. Huwa jiekol insetti ħajjin u dan jagħmlu b'kapaċità kbira. Għalkemm huwa ma jiġrix, għandu mezz effiċjenti ħafna biex jiċċaqlaq għax joqgħod fuq zkuk jew siġar fejn jistenna xi insett jieqaf qrib tiegħu. Meta jara hekk huwa jimxi bil-mod tant li lanqas l-istess insett ma jinduna bih. Kif jasal madwar 8 ċentimetri 'l bogħod, il-kamaleonte jieqaf, jimmira u b'ħeffa kbira jispara lsienu lejn il-vittma tiegħu. Fil-ponta ta' lsienu għandu speċi ta' kolla li l-insett jeħel magħha mingħajr l-ebda ċans li jaħrab. Ilsien il-kamaleonte huwa twil kważi daqs l-istess annimal. (par. 3)

Il-kamaleonte huwa addattat għall-ħajja fis-siġar. Għandu s-swaba' ta' saqajh maqsumin tlieta kontra tnejn, biex dawn jankrawh maz-zokk daqslikieku kellu morsa flok saqajn. Barra dan huwa juża denbu bħal ħabel billi jkebbu maz-zokk biex ma jaqax. Il-kamaleonte rari jinżel mill-moħba tiegħu fis-siġar ħlief biex ibejjed. Il-kamaleonte mara tbejjed mal-25 bajda f'ħofra fil-ħamrija. (par. 4)

Dan ir-rettili huwa protett mil-liġi u min jaqbdu jista' jeħel multa. Barraminnhekk dan l-annimal huwa rari, għalhekk għandna nħarsuh u nħalluh fl-ambjent naturali tiegħu. Il-kamaleonte ġid biss jagħmel lill-bniedem! (par. 5)

(Silta ta' Vincent Attard, addattata minn *Flimkien*)

Taqsima A. Il-Fehim mill-Qari **(16-il marka)**

1. Normalment kif ivarja l-lewn tal-kamaleonte? (1)

____

2. Għaliex l-ambjent ta' madwaru huwa importanti għal dan l-annimal? (1)

____

3. X'jiġri meta l-kamaleonte jkun qed jibża'? Semmi 2 affarijiet li jagħmel. (2)

____

____

4. Min ġab il-kamaleonte Malta u mil-liema pajjiż? (2)

____

____

5. X'jagħmel il-kamaleonte bħal kull rettili ieħor? (1)

____

6. Semmi 2 karatteristiċi interessanti dwar l-ilsien tal-kamaleonte? (2)

____

____

7. Kif jużah denbu? (1)

____

8. "kollha lwien tan-natura li jgħix fi**ha** (par. 5). Għal min qed jirreferi l-pronom **ha** fil-kelma fi**ha**? ____ (1)

9. Sib mis-silta kelma / frażi li tfisser l-istess: (2)

a. "żdied" (par. 2) ______________________ b. "tajjeb" (par. 3) ______________________

10. Agħti kelma waħda li tagħmel sens skont is-silta flok il-kliem li ġej: (2)

a. "jvarja" (par. 1) ____

b. "jankrawh" (par. 4) ____

11. Ikteb din is-sentenza mod ieħor mingħajr ma tibdel it-tifsira. (1)

"Dan l-annimal huwa rari, għalhekk għandna nħarsuh u nħalluh fl-ambjent naturali tiegħu". (par. 5)

____

____

Taqsima B. Il-Grammatika **(10 marki)**

1.	Il-kelma **lwien** hija:	Kollettiv / Plural Sħiħ / Plural Miksur.
2.	Agħti l-għadd imtenni ta' **swaba'**.	______________________________
3.	Agħti l-farrad waħdieni ta' **weraq**.	______________________________
4.	Qiegħed din il-frażi fl-istat kostrutt: **il-lewn tal-kamaleonte**	______________________________
5.	Immarka ✓ fil-kaxxi li fihom hemm il-pronom mehmuż tal-kelma **magħhom**.	**m** | **a** | **għ** | **h** | **o** | **m**
6.	Il-pronom **dan** hu pronom:	dimostrattiv / personali / riflessiv.
7.	a. Agħti l-għerq ta' **insibu**. b. Agħti l-mamma ta' **jista'**.	a. ______________________________ b. ______________________________
8.	...**biex jiċċaqlaq għax joqgħod fuq zkuk jew siġar**... Sib minn dil-frażi:	a. Verb trilitteru: ______________________ b. Verb kwadrilitteru: ______________________

Taqsima Ċ. Il-Kitba Funzjonali	**(9 marki)**

Agħżel waħda minn **Ċi** jew **Ċii**.

- **Ċi**. **Deskrizzjoni ta' persuna**. Agħżel persuna importanti għalik. Iddeskrivi lil din il-persuna mid-dehra u l-karattru f'madwar 40 – 60 kelma.

Jew

- **Ċii**. **Bijografija ta' persuna famuża.** Agħżel persuna famuża u f'madwar 40 – 60 kelma ikteb il-bijografija tiegħu / tagħha.

Ikteb x'għażilt: Ċ _______

____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____

Taqsima D. Letteratura	**(25 marka)**

A. Poeżija – *Nadriet 2*

1. Aqra din l-istrofa mill-poeżija *Gelmus*, u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

U bi dmugħi jien nibqa' nsaqqiha
ja Gelmus, sa ma żmieni jintemm:
għax fweħitha tnessini li fostna
isaltan is-semm!

a. Ir-rima f'din il-poeżija hija rima ________________________________. (1)

b. Lil min qed jindirizza l-poeta? ________________________________. (1)

ċ. Il-poeta, x'se jibqa' jsaqqi? ____ (1)

2 a. Fil-poeżija *Ġejja x-Xita* ta' Mary Meilak, il-poetessa titkellem fuq x'jagħmlu ____________________________ meta tkun ġejja ________________________. (2)

b. Il-poetessa Mary Meilak titlob ____ biex ____ . (2)

3 a. Ballata tfisser ____. (1)

b. Għaliex il-leħen f'*Ballata* ta' Rużar Briffa ma jista' jehda qatt?

____

____. (2)

4. F'madwar 30 kelma ikteb il-ħsieb tal-poeżija *Id-Dwejra* ta' Joe Friggieri. (5)

____

____

____

____

____

____

B. Proża – *Fuklar qadim u bnadar imċarrta* ta' Trevor Zahra.

1. F'liema kamra kien jinsab il-fuklar? (1)

---

2. F'madwar **40 kelma**, agħti deskrizzjoni ta' kif kien il-fuklar. (4)

---

3. X'kien hemm wara l-fuklar? (2)

---

4. Agħżel karattru mill-istorja li jogħġbok l-aktar u ikteb fuqu. (3)

Taqsima E. Komponiment	**(20 marka)**

Ikteb madwar 250 kelma dwar **wieħed** minn dawn.

1. Il-Milied għadu kif għadda. Ikteb dwar x'għoġbok u x'ma għoġbokx matul din il-festa.
2. Mort iċ-Ċirkewwa biex nilqa' lin-nanniet tiegħi neżlin mill-vapur u ... Kompli.
3. Kont miexja fit-triq u sibt qattus mitluf. Iddeskrivi dan il-qattus u għid x'għamilt bih.
4. Fl-aħħar għandi l-kamra tiegħi. Agħti deskrizzjoni ta' x'tara mit-tieqa ta' kamartek.
5. Tmiem il-ġimgħa mal-familja tiegħi.

Tmiem il-Karta